

Lærerikt om Henri Bergson

BOKOVERSIKT

Henri Bergson (1859 – 1941) var en fransk filosof med et forholdsvis lite, men meget betydningsfullt forfatterskap. Hans liv og filosofi belyses i en ny, glimrende bok av Hans Kolstad. Boken gir først en kortfattet, men tilstrekkelig biografi, før den i første del gjennomgår de viktigste sider ved Bergsons filosofi. I annen del utreder Kolstad hvilken betydning Bergson har hatt i ettertiden, og hvordan hans tanker kan være aktuelle i dag.

Bergsons viktigste bidrag er begrepet varighet. Varighet er ikke målbar tid mellom to tidspunkter. I det hele tatt motsetter Bergson seg at tid kan måles. Den er en konstant bevegelse, og så fort den forsøkes holdt fast, mister den egentlig sine kvaliteter. Veien til denne forståelsen av tid synes å ha gått gjennom menneskets evne til å oppleve tid svært ulikt, men det ville vært galt å gi inntrykk av at Bergsons varighet er et rent intrapsykisk fenomen. Varigheten er knyttet til alt liv, er av kvalitativ natur og kan ikke reduseres til enkelte bestanddeler og analyseres. Den kontinuerlige utvikling utelukker gjentakelse. Bergsons syn er i prinsippet antideterministisk. Man kan aldri helt og holdent forutsi hva som vil komme til å skje. Ved å innføre begrepet varighet og en slik fortolkning av tid, representerte Bergson et klart brudd med de dominerende tankeretninger siden Descartes.

Annen del har kapitler om mennesket og naturen, gud og evolusjonen, det skapende mennesket og mennesket og samfunnet. Her tar Kolstad oss gjennom analyser av hvordan Bergson har hatt innflytelse på andre 1900-talls filosofer, og påviser hvordan hans måte å tenke på representerer en fruktbar utfordring i dag. I medisinsk sammenheng opplever jeg redegjørelsen som interessant, både som et innspill til forståelsen av andre menneskers opplevelser og som et viktig filosofisk korrektiv til den rådende oppfatning innen naturvitenskapene om hva som er valid kunnskap.

Jeg vil ikke underslå at redegjørelsen for Bergsons tenkning er krevende lesning. På den annen side er annen del både lettest og stimulerende. Etter min oppfatning har Kolstad på en meget god måte klart å formidle akkurat hva tittelen lover. Og det er på sin plass å berømme et rikt, lettflytende språk som fungerer slik språket skal på sitt beste: Som en klar vindusrute man ser landskapet gjennom.

PålGulbrandsen

Tidsskriftet

Publisert: 30. mars 2001. Tidsskr Nor Legeforen.

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 8. september 2026.